

**EDUKACJA POLONISTYCZNA
W SZKOLE
PONADGIMNAZJALNEJ**

**SAMORZĄDOWY OŚRODEK
DORADZTWA METODYCZNEGO
I DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
w Kielcach**

Zamiast wstępu ...

Na początku było Słowo... Najpierw mówione, potem spisane stało się podstawą kultury. Tak było przez wieki, ale ten XXI przyniósł nowy sposób funkcjonowania człowieka. Dziś na początku edukacji jest obraz...Już kilkuletnie dziecko sprawnie korzysta z komórki czy komputera, nie znając jeszcze alfabetu.

Efekty tych zmian mamy na co dzień w szkolnictwie. Matt Richtel, publicysta "New York Timesa", tegoroczny laureat Nagrody Pulitzera, nie pozostawia złudzeń. Do szkół wkracza pokolenie z inaczej rozwiniętymi mózgami¹, intensywność bodźców płynących z technologii cyfrowej powoduje coraz większe problemy z uczeniem się i zapamiętywaniem. Dotyczy to przede wszystkim czytanych tekstów. Autor artykułu opisuje realia amerykańskiej szkoły, w której powszechną praktyką staje się zbiorowe czytanie fragmentów lektur, bo uczniowie nie potrafią skupić się dostatecznie długo, żeby samemu to zrobić. W niektórych klasach najwyżej jedna trzecia uczniów jest w stanie przeczytać 30-stronicową lekturę domową.

Także my obserwujemy szybkie zmiany w ostatnich latach. Spadek czytelnictwa jest nie tylko spowodowany ekspansją technologii cyfrowej, ale długą, zachowawczą listą lektur. Nierzadko uczniowie rezygnują z czytania, bo nie nadążają za tempem ich omawiania na lekcjach języka polskiego. Dlatego analiza i komentowanie fragmentu utworu jest nie tylko formą przygotowania do egzaminu maturalnego, ale sposobem zapewnienia młodemu człowiekowi kontaktu z dziełem literackim w postaci oryginalnej, a nie przetworzonej poprzez streszczenia i opracowania.

Kolejnym wyzwaniem dla nauczyciela jest stworzenie warunków na lekcji do dłuższych ustnych wypowiedzi jako formy przygotowania do egzaminu maturalnego. Logika, etyka i estetyka słowa – te trzy wartości mamy wpoić uczniom jako podstawę dorosłego życia.

Małgorzata Miazga i Elżbieta Waszkuć

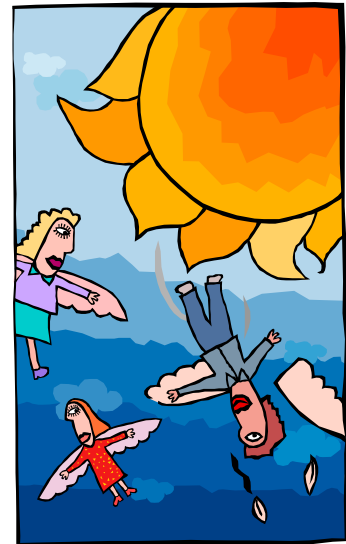
¹ Matt Richtel, *Pokolenie z inaczej rozwiniętymi mózgami*, „Gazeta Wyborcza” z 26 grudnia 2010.

I. ĆWICZENIA W INTERPRETACJI UTWORU LITERACKIEGO

Wystan Hugh Auden

Musée des Beaux-Arts

W sprawach cierpienia nigdy się nie pomylili
 Starzy Mistrzowie: jak dobrze rozumieli jego człowiecze
 Miejsce w świecie; to, że się zdarza w tej samej chwili,
 Gdy ktoś inny je, wietrzy izbę albo gdzieś się ospale wlecze;
 Że kiedy grono starców przykłęka ze czcią i nieśmiało,
 Czekaając cudownych narodzin, muszą pętać się też na uboczu
 Dzieci, którym specjalnie na cudzie nie zależało,
 Więc gonią się rumiane, pod lasem na ślizgawce;
 Mistrzowie nigdy nie tracili z oczu
 Faktu, że najstraszniejsze męczeństwo spełnia się zawsze
 Gdzieś w zapuszczonym kącie najdalszego planu,
 Gdzie psy są wciąż zajęte psim życiem, a koń oprawcy
 Ociera swój niewinny zad o pień platanu.
 Taki na przykład „Ikar” Brueghla: ta flegmatyczna swoboda,
 Z jaką wszystko odwraca wzrok od tragedii; oracz opodal
 Mógł słyszeć plusk i samotny krzyk, ale uznał, że trzeba
 Machnąć ręką, że nie był to ważny upadek; słońce
 Rzuciło normalny blask na białe nogi, niktąca
 W zieleni wód; a misterny statek, precyzyjnie prujący fale,
 Choć widział ten dziw: młodzieńca spadającego z nieba,
 Miał swój punkt docelowy i płynął spokojnie dalej.

1. Przeczytaj tekst. Podkreśl, twoim zdaniem, najważniejsze, kluczowe myśli i potem odpowiedz na pytania:

1. Jaką tezę stawia podmiot mówiący na wstępie?
2. Kogo ma na myśli pod określeniem: Starzy Mistrzowie, dlaczego używa pisowni wielkimi literami?
3. Jakie dwa światy, dwie wrażliwości, zdaniem Mistrzów, funkcjonują obok siebie?
4. Do jakiego dzieła malarskiego czyni odniesienie Auden w swych rozważaniach? Dlaczego?
5. Jakie są przyczyny tego, że cierpienie nie jest dostrzegane przez ludzi?
6. Na czym polega tragizm sytuacji ludzi cierpiących?
7. Które sformułowania są kluczowe w tekście, dlaczego?
8. Jaki jest związek tytułu z utworem?

2. Postaw tezę interpretacyjną, a następnie ją uzasadnij, odwołując się do tekstu.

Moim zdaniem ten utwór mówi o

Anna Piwkowska

Jokasta

*Oszalałam Edypie, jak gdybym umarła.
Piasek gorący, płynny, upał dzwoni w uszach.
Jaskółka tak jak rydwan w momencie gdy rusza
zrywają się znad ziemi z owadami w gardłach.
To szaleństwo Edypie, wybuch ciemnej trwogi.
Krew krzycząca pod czaszką jak czarne ptaszysko.
Ta belka pod sufitem jest trochę za nisko.
I ten strach, by nie dotknąć palcami podłogi.
Tropiłeś przepowiednię, ścigałeś się z losem.
Twój strach cię gnał gdy w drodze starłeś się z Lajosem.
Jego strach, jego oścień, jego krzyk i pośpiech,
pchnął go w piach jak w uległą, ciepłą od snu pościel.
Z twym strachem się kochałam, twoim strachem żyłam.
Strach naszym wspólnym dzieciom jak krzew kwitnie w żyłach
Ta pętla jest jedyną ucieczką z tej matni.
Martwe ciało kochanki, babki, żony, matki.*

**1. Przeczytaj tekst. Podkreśl, twoim zdaniem, najważniejsze, kluczowe myśli i potem
odpowiedz na pytania**

1. Kto jest podmiotem mówiącym ? Co na to wskazuje?
2. W którym momencie historii Edypa ten monolog może mieć miejsce?
3. Jakich uczuć doznaje bohaterka?
4. W jaki sposób są wyrażone?
5. Czemu służy wyliczenie?

2. Postaw tezę interpretacyjną, a następnie ją uzasadnij, odwołując się do tekstu.

Moim zdaniem ten utwór mówi o

II. RODZAJE TEMATÓW MATURALNYCH POD WZGLĘDEM ZAKRESU TREŚCI

Poziom podstawowy²

1. Analiza i interpretacja fragmentu / fragmentów

Sen jako sposób prezentowania postaci literackiej. Analizując i interpretując podany fragment *Lalki* Bolesława Prusa, wyjaśnij, co marzenie senne mówi o bohaterce powieści i jej stosunku do ważnych w jej życiu osób – ojca i Wokulskiego.

Na podstawie podanych fragmentów komedii Moliera *Świętoszek* scharakteryzuj głównego bohatera oraz omów postawy Orgona, Kleanta i Elmiry wobec tytułowej postaci.

Na podstawie podanego fragmentu utworu Hanny Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem* przedstaw przemyślenia Marka Edelmana o możliwościach godnego życia w czasach Zagłady i różnych poglądach na temat godnej śmierci.

2. Analiza fragmentu z odwołaniem do całości utworu

a. rozwinięcie zagadnienia wskazanego w temacie w świetle całości utworu

Na podstawie podanych fragmentów *Dzimy* Alberta Camusa scharakteryzuj Rieux i Ramberta. Porównaj ich postawy i ważne dla nich wartości, wykorzystując znajomość utworu.

Na podstawie fragmentu I tomu powieści Władysława S. Reymonta *Chłopi* scharakteryzuj Bylicę i jego relacje z córkami. Co mówi los Bylicy o losie starych ludzi w społeczności lipieckiej?

Fabryki, huty, kopalnie w oczach Stefana Żeromskiego – nowoczesność i postęp czy piekło dla pracujących tam ludzi? Odpowiedz na pytanie, analizując załączone fragmenty *Ludzi bezdomnych* oraz wykorzystując znajomość całości powieści. Zwróć szczególną uwagę na opisy maszyn i pracujących robotników.

b. wykrycie rozwiązania problemu i jego rozwinięcie w świetle całości

Wizerunek kraju lat dziecińczych w *Panu Tadeuszu*. Interpretując podane fragmenty, rozważ związek doświadczeń emigracyjnych z obrazem utraconej ojczyzny. Wnioski z analizy odnieś do całej epopei.

² Wszystkie przykłady pochodzą z materiałów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Jaki obraz Polaków XVII wieku wyłania się z *Potopu* Henryka Sienkiewicza? Punktem wyjścia swoich rozważań uczyni wnioski z analizy danych fragmentów powieści. Zwróć uwagę na ich znaczenie dla całości utworu.

c. poszerzenie zagadnienia o nowe treści z całości utworu lub spoza utworu

Na podstawie podanego fragmentu powieści *Przedwiośnie*, przedstaw wizję *szklanych domów*. Omów jej znaczenie w powieści i porównaj z komunistyczną koncepcją naprawy państwa oraz programem Gajowca.

Jaki obraz wsi polskiej z początku XX wieku przedstawił Stefan Żeromski w *Przedwiośniu*? Odpowiadając na to pytanie, zanalizuj i zinterpretuj podane fragmenty. Zwróć uwagę na tradycję literacką, do której nawiązuje autor, oraz jego stosunek do mieszkańców wsi.

3. Analizy porównawcze

a. analizy utworów lub ich fragmentów

Analizując fragment *Ody do młodości* Adama Mickiewicza i wiersz *Któż nam powróci* Kazimierza Przerwy-Tetmajera, porównaj przedstawione w nich obrazy młodego pokolenia oraz stosunek młodych do pokolenia ojców. Wykorzystaj konteksty historycznoliterackie.

Poeci o swojej twórczości. Porównaj przemyslenia na temat poezji przedstawione w podanych wierszach *Testament mój* Juliusza Słowackiego i *Moja poezja* Tadeusza Różewicza. Wykorzystaj odpowiednie konteksty.

b. analizy fragmentów z odwołaniem do całości utworów

Na podstawie podanych tekstów przedstaw, porównaj i oceń portrety małżeństw stworzone przez Bolesława Prusa. Wykorzystaj znajomość *Kamizelki* i *Lalki*.

c. przywołanie drugiego utworu z pamięci

Romantyk i pozytywista (Juliusz Słowacki i Bolesław Prus) w kontekście ideałów swojej epoki oceniają cywilizację zachodnioeuropejską. Porównaj obraz Zachodu zawarty w poniższym fragmencie *Lalki* z tym, który znasz z *Kordiana*. Zwróć uwagę na znaczenie podróży po Europie w życiu bohaterów.

Dwa modele rodziny. Porównaj rodzinę przedstawioną w podanym fragmencie *Tanga* Sławomira Mrożka z rodziną Borynów ukazaną w *Chłopach* Władysława Reymonta. Zwróć uwagę na relacje między różnymi pokoleniami i scenerię, w której bohaterowie zostali umieszczeni.

Poziom rozszerzony

1. Analiza i interpretacja wiersza / opowiadania

Kontrast jako sposób wyrażania refleksji o świecie i człowieku. Zanalizuj i zinterpretuj wiersz Wisławy Szymborskiej *Dom wielkiego człowieka*.

Zanalizuj i zinterpretuj opowiadanie Sławomira Mrożka *Lolo*, zwracając uwagę na sposób kreowania bohaterów i paraboliczny charakter sytuacji przedstawionej w tekście.

2. Analiza i interpretacja fragmentu

Na podstawie fragmentu powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu* przedstaw metaforyczne znaczenia drogi. Zwróć uwagę na kreację narratora.

3. Analiza i interpretacja fragmentu z odwołaniem do innego utworu

Obraz małej ojczyzny w początkowym fragmencie poematu Tomasza Różycykiego *Dwanaście stacji*. Jaką rolę odgrywają w tym tekście nawiązania do *Pana Tadeusza*?

4. Analiza porównawcza utworów / fragmentów

Na podstawie *Pieśni XXII* i *Trenu IX* Jana Kochanowskiego, przedstaw różnice w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości. Zwróć uwagę na sposób budowania poetyckiej refleksji.

Dwa obrazy prowincji. Porównaj sposoby ich kreacji w podanych fragmentach *Pani Bovary* Gustawa Flauberta i *Republiki marzeń* Brunona Schulza.

Rola słów w relacjach międzyludzkich. Analizując i interpretując fragment powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu* oraz wiersz Tadeusza Różewicza *Słowa*, zwróć uwagę na przedstawione sytuacje i sposoby kreowania podmiotu mówiącego.

Analizując i interpretując wiersz Anny Świrszczyńskiej *Budując barykadę* oraz fragment *Pamiętnika z powstania warszawskiego* Mirona Białoszewskiego, przedstaw i porównaj dwa sposoby prezentacji dramatu zwykłych ludzi uwikłanych w historię.

III. ZADANIA MATURALNE

PP Temat: Portrety powstańców w noweli „Gloria victis” Elizy Orzeszkowej. Porównaj je i określ funkcję przyrody w ich kreowaniu.

Po lesie błąkały się światła zachodzącego słońca, w szerokie, złote pasy ubierając pnie drzew starych, na mchach i paprociach migocząc mnóstwem iskier, w rozkwitłych różach dzikich zapalając rubinowe serca. Róż dzikich, traw, paproci pełną była polana bardzo rozległa, wyniosłymi drzewami zewsząd otoczona, na którą wiatr wleciał i wnet po niej uwijać się począł, z szybkością nadzwyczajną, wznosząc się i opadając, biadając, szukając, na różne tony szumiąc:

— Co się tu działo? Co się tu, na tej polanie działo? Coś osobliwego, coś niecodziennego dziać się tu musiało: Czuję krew! O! długo, przedługo ziemia wydaje z siebie woń krwi swych dzieci, ludzi! Słyszę jęki! O, długo, przedługo powietrze trzyma pod obliczem nieba jęki dzieci jego, ludzi! Tu był bój jakiś i tu były zgony! Tu były rany, tętenty koni, krzyki. Mówcie, drzewa kochane, opowiadajcie, mówcie! (...)

Wyprostowany świerk potrząsnął hełmem zdobnym w strzelistą iglicę i przemówił:

— Jam najwyższy w tym lesie, najdalej widzę, wiem: są na ziemi bohaterzy wieńczeni i niewieńczeni, mający pomniki i ich nie mający.

Nabożnie wiatr wyszeptał pytanie:

— Jestże to mogiła bohaterów?

— Bezimiennych — odpowiedział świerk.

A dzwonki liliowe, gęsto dokoła krzyżyka rosnące, cicho zadzwoniły:

— Pomarłych młodo, młodo...

— I w mękach — szeptała róża u szczytu pagórka rosnąca, przy czym od rubinowego serca swego oderwała płatek jeden i na pagórek go rzuciła.

Upadł płatek, do motyla podobny, na trawy wysokie, a róża westchnęła:

— Ja jedna kwiaty na tę mogiłę rzucam. Co lato, od półstulecia prawie, rzucam na nią wonne płatki moje, Ja jedna!

Tu znowu odezwały się dzwonki liliowe:

— A my dzwonimy pacierz żałobny. Co lato, od półstulecia prawie, wydzwaniamy nad tą mogiłą pacierz żałobny... my jedne! (...)

Stary, potężny dąb, pałającymi kroplami krwi na gałęzistej brodzie świecąc, rozwarł szerokie ramiona, powiał nimi w powietrzu i tak szumieć zaczął:

— Przyszli tu w kilkuset ludzi i rozłożyli się obozem gwarnym, tłumnym, pstrym od odzieży rozmaitej, pobłyskującym orężem różnym.

Jedną tylko część odzieży mieli jednostajną: czapki czworokątne barwy amarantusów albo polnych chabrów i jedną cechę wspólną wszystkim: młodość. Samo lato życia, lato gorące, kwitnące patrzyło z ich twarzy, jeszcze znojem trudów i walk nie dotkniętych, jaśniało w oczach po brzezi pełnych zapachu i nadziei. Rozłożyli się obozem, zbudowali ze splecionych

gałęzi namiotów kilka: dla wodza, dla co lepszych koni, dla przyszłych rannych; u rozpalonego ogniska zgotowali sobie posiłek wieczorny (...)

Na czele jazdy wybór wodza postawił młodzieńca o postawie wyniosłej i czarnym, iskrzącym się oku. Młody Herkules z kształtów, Scypio rzymski z rysów. Rodzinny dom jego stał niezbyt stąd daleko od podstaw do szczytu opleciony bluszczem, otoczony gęstwiną drzew odwiecznych, rozłogiem pól żyznych. Spod zielonych bluszczów wyszedł, tutaj przybył i z posłuszeństwem dziecka, z pośpiechem kochanka biegł na swym strojnym, ognistym arabie, ilekroć rozległ się głos wodza wołający: — Jagmin!

Wtedy czapka kwadratowa krwawiła się mu nad czarnymi jak noc włosami, dłoń leżała na głównej szabli, a za silnymi ramionami leciał poszum niewidzialnych skrzydeł... owych dawnych.

Ale ten mój, ten mój mały... (małym Tarłowskim nazywano go w obozie) ani tak silny był, ani tak urodziwy, ani nawet tak bogaty, aby na drogocennym, strojnie przybranym biegunie tu przybyć. Dlatego właśnie ulubieńcem moim stał się, że był wąty, drobny, na twarzy różowy i biały, a oczy miał jak u dziewczyny, łagodne, nieśmiałe, czyste i tak błękitne, jak te niezapominajki, które tu czasem u stóp moich rosną. Przebrana dziewczyna czy ledwie dorosłe chłopię! Wcale też niedawno minęło mu lat dwadzieścia. (...)

On, ten mały, wysokim był wiedzą i myślą. Szybko podbijać musiał ich krainę, skoro tak wcześniej stał się jednym z jej mieszkańców. Był młodym uczonym, takim, co się u ludzi nazywa naturalistą. Mógłby był na szerokim świecie wstępować na drogi wysokie. Wstąpił na niziutką. Przybył w te strony, aby swą myśl i wiedzę rozdawać małuczkiem. (...)

Oni dwaj, na siebie wzajem albo na gwiazdy patrząc, rozmawiali o tych czasach dalekich, w przyszłości dalekich, które będą albo nie będą, które jeżeli będą, wodami ukojenia i oczyszczenia obmyją świat, w których podobno miecze mają być przekute na pługi, a jagnięta sen spokojny znajdować u boku lwów... O przyszłości świata, po wiekach walk, zbrodni i mąk rozkwitłej w raj niewinności, pogody i zgody, mówili z tęsknotą, z zachwyceniem, upragnieniem. (...)

- Teraz inaczej być nie może. Dopóki gwałt, dopóty święty przeciwko gwałtowi gniew! Dopóki krzywda, dopóty walka! Przez krew i śmierć, przez ruiny i mogiły, z nadzieją czy przeciw nadziei walka z piekłem ziemi w imię nieba, które na ziemię zstąpi...

- Może zstąpi...

- Kiedyś...

- Gdy nas już na ziemi nie będzie.

Tak oni czasem w zmrokach nocnych rozmawiali z sobą, gdy obóz spał i dokoła obozu na przestrzeniach mdło przez gwiazdy oświetlonych widać było czarne posągi uzbrojonych straży.

Schemat oceniania:

1. Wstępne rozpoznanie	0 - 1
<ul style="list-style-type: none"> a. tematyka powstania styczniowego b. bohaterami polscy powstańcy c. pozytywistyczna nowela 	
2. Porterty powstańców	0 - 10
<u>Jagmin</u>	
<ul style="list-style-type: none"> d. dowódca jazdy e. wysoka, postawna sylwetka, ciemne oczy f. muskularna sylwetka (podobieństwo do Herkulesa) g. szlachetne rysy twarzy (porównanie do Scypiona) h. szlacheckie pochodzenie, bogaty dom rodzinny i. posłuszny rozkazom wodza j. urodzony wojownik k. spadkobierca dawnych husarzy 	
<u>Maryś Tarłowski</u>	
<ul style="list-style-type: none"> l. dwudziestoletni żołnierz w oddziale m. niewysoki, wąły, drobny, łagodne, nieśmiałe oczy n. dziewczęca uroda o. młody uczonek, zwolennik naturalizmu p. zrezygnował z kariery q. oddany pracy wśród ludu 	
3. Porównanie powstańców	0 - 6
<u>cechy wspólne</u>	
<ul style="list-style-type: none"> a. patrioci b. idealisci c. marzący o lepszej przyszłości d. walczący w imię pokoju e. mający nadzieję wbrew faktom f. uczestnicy walki dobra ze złem 	
<u>cechy różne</u>	
<ul style="list-style-type: none"> g. kontrastowe wygląd h. odmienne pochodzenie społeczne i. różne uzdolnienia i zainteresowania 	
4. Funkcja przyrody w ich kreowaniu	0 - 4
<ul style="list-style-type: none"> a. natura świadkiem walk b. opowieść o powstaniu przekazana przez drzewa, przyroda narratorem c. personifikacja (antropomorfizacja) d. współodezwanie dramatu powstańców e. komentowanie bohaterskiej postawy żołnierzy f. przyroda strażniczką grobu zapomnianego, nieczczonego przez ludzi g. tworzenie świątyni nad grobem, uświęcenie powstańczego czynu 	
5. Odwołanie do całości utworu, nawiązanie do tytułu	0 - 1
6. Wnioski	0 - 3
<ul style="list-style-type: none"> - odmienne osobowości, zjednoczone ideą patriotyczną, hołd natury/autorki - podobieństwo postaw powstańców i idea utworu - podobieństwo postaw lub idea utworu 	

PR Temat: Problemy Polski niepodległej. Przedstaw je, analizując konstrukcję świata przedstawionego i portret głównego bohatera. Określ rolę fragmentu w utworze.

Był pierwszy dzień przedwiośnia. Powiał wiatr południowy i w płynne błoto zamienił stopy śniegu uzgarniane wzdłuż chodników. We włosy i w usteczka, w nozdrza, w policzki i w uszy dzieci spieszących do szkółek wiał ów wiatr suchy, odmienny. Tysiące wróbla ćwierkały radośnie, do upadłego, hardo i nieustępliwie na gzemsach odrapanych murów, na załamaniach rynien i na czarnych gałęziach kasztana, więźnia w podwórzu żydowskiej kamienicy. Bładozielone Żydki wyściubiły niebieskawe nosy z piwnic i że tak powiem, z mieszkań na Franciszkańskiej ulicy. W czystych alejach przechodnie szli wesoło, tupiąc suchymi butami po betonie chodnika, który w oczach obsychał. Już się na rogu ulicy uwijała młoda ulicznica w przedwcześnie wiosennym stroju, ażeby przecie więcej nagości na wabia łobuzom pokazać. Obłok wiosenny nad miastem przepływał jak anioł boży, zarówno miłujący cnotliwe i grzeszne. Dzwon się na wieży dalekiej rozlegał, jak gdyby na zlecenie anioła lecącego przez niebiosy wołał ku wszystkim nędzaczom, znękanym i zżartym przez choroby: "Wiosna, o ziemscy nędzarze!"

Tego dnia właśnie od Nowego Świata, przez plac Trzech Krzyżów ciągnęła wielka manifestacja robotnicza w stronę Belwederu. Bezrobotni wskutek fabrykanckiego lokautu, strajkujący wskutek drożyzny i niemożności wyzycia z płacy zarobkowej tak nędznej, jaka była ich udziałem - i uświadomieni komuniści. Ci trzymali prym, młoda gwardia, a raczej awangarda Sowietów.

Ludzie ci ściągnęli z niskiego Powiśla i z dalekiej Woli. Przemknęli się pojedynczo wszystkimi ulicami, a tutaj dopiero, u wylotu Alei Ujazdowskich, spiknęli się i z radością natrafili na swoich. Właściwy powód tego pochodu był następujący. W jednej z fabryk robotnicy zażądali podwyżki zarobku o 50 procent. Skoro dyrekcja kategorycznie odmówiła, grzecznie ujęli dyrektora pod paszki i wyprowadzili na podwórze, a z podwórza za bramę. Tam zaś poprosili go kolaniem, żeby poszedł do swego mieszkania, a tutaj się nie plątał, gdzie go nie potrza. Sami zaś zajęli pozycje przy maszynach, każdy specjalista przy swojej specjalności. Fabrykę ogłosili jako zajęętą w posiadanie rady robotniczej. Właściciel fabryki ze swej strony ogłosił, że fabrykę zamyka na czas nieograniczony, a wszystkich robotników wydała. Wtedy robotnicy oświadczyli, że nie pozwolą zamknąć tej fabryki, sami będą pracować i nikomu jej nie dadzą. Wtedy policja otoczyła fabrykę i zażądała od zespołu robotników, żeby wyszedł dobrowolnie, jeśli nie chce narazić się na przymusowe wydalenie.

Właśnie wtedy kierownictwo partii zażądało od ogółu robotników poparcia. Manifestacja wyszła nagle z placu i ruszyła pod Belweder. W pierwszym szeregu znacznego tłumu szli ująwszy się pod ręce ideowi przedstawiciele, między innymi Lulek i Baryka. Baryka w samym środku, ubrany w lejbik żołnierski i czapkę żołnierską. Śpiewali.

Właśnie konna policja pokazała się w jednej z ulic poprzecznych. Oficer na pięknym koniu, w płaszczu gumowym spiętym na piersiach, w skokach konia i lansadach przejeżdżał obok tłumu szarego i rudego, który się ścisnął i zbijał w jedno ciało. Oficer przypatrywał się pilnie ideowcom. Specjalnie pilnie temu w czapce żołnierskiej. Gdy tłum zbliżył się pod sam już pałacyk belwederski, z wartowni żołnierskiej wysunął się oddział piechoty i stanął w poprzek ulicy, jakby tam nagle ściana szara, parkan niezłomny, mur niezdobyty wyrósł.

Baryka wyszedł z szeregów robotników i parł oddzielnie, wprost na ten szary mur żołnierzy - na czele zbiedzzonego tłumu.

Schemat oceniania

- 1. Wstępne rozpoznanie** **0 - 1**
- a. finałowa scena
 - b. nawiązanie do tytułu
 - c. samookreślenie bohatera
- 2. Konstrukcja świata przedstawionego** **0 - 7**
- a. przedwiośnie jako czas przemian w świecie natury, odradzania się życia
 - b. radosny nastrój ludzi kontrastujący z brzydotą odrapanych kamienic
 - c. wiara w naturalną ewolucję sytuacji społecznej - nawiązanie do mitu agrarnego
 - d. anioł boży nad miastem znakiem przekonania o boskiej opiece nad Polską
 - e. obraz manifestacji robotniczej przejawem radykalizacji nastrojów
 - f. komuniści rosyjscy inicjatorami wystąpień przeciw władzy
 - g. próba pokojowego przejęcia władzy przez robotników w fabryce
 - h. satyryczne ujęcie bezkrwawej rewolucji wyrazem niewiary w jej skuteczność
 - i. marsz na Belweder zapowiedzią nieuchronnego rozlewu krwi
- 3. Portret Cezarego Baryki** **0 - 6**
- a. jeden z przywódców manifestacji (marsz na czele pochodu)
 - b. solidaryzowanie się z komunistami (sąsiedztwo Lulka)
 - c. zaangażowanie w problemy Polaków (płaszcz wojskowy z wojny polsko-bolszewickiej)
 - d. identyfikowanie się z losem biedoty (marsz na czele zbiedzonego tłumu)
 - e. samodzielność wyboru, kroczenie przed szeregiem wyrazem indywidualizmu
 - f. brak pełnego przekonania do racji komunistów
 - g. manifestowanie rozczarowania wobec polityki rządu
- 4. Problemy Polski niepodległej** **0 - 3**
- a. bieda, niskie zarobki, bezrobocie
 - b. rozruchy, wystąpienia robotników
 - c. zagrożenie rewolucją, komunistami manipulujących robotnikami,
 - d. problem z ekspansją mniejszości żydowskiej
 - e. naiwność Polaków liczących na cudowny rozwój odrodzonego państwa
- 4. Funkcja sceny w utworze** **0 - 2**
- a. podsumowanie wątku Cezarego: formowanie się tożsamości narodowej i politycznej
 - b. nawiązanie do tytułu: ukazanie trudnej sytuacji młodego państwa, dalekiej od normalizacji
 - c. nawiązanie do problematyki powieści: dyskusja wokół drogi politycznej dla Polski
- 5. Wnioski** **0 - 3**
- dramatyczna sytuacja Polski, perspektywa przyłączenia się młodych do komunistów, otwartość zakończenia

PR Temat: Porównaj dwie wizje piekła- Dantego Alighieri i Tadeusza Różewicza.

Zwróć uwagę na środki kreacji .

DANTE *PIEKŁO - PIEŚŃ TRZECIA*

Dante i Wergili przekraczają bramę piekiel i zatrzymują się w przedsionku.

"Przeze mnie droga w miasto utrapienia,
Przeze mnie droga w wiekuiste męki,
Przeze mnie droga w naród zatracenia.
Jam dzieło wielkiej, sprawiedliwej ręki.
Wzniosła mię z gruntu Potęga wszechwładna,
Mądrość najwyższa, Miłość pierworodna;
Starsze ode mnie twory nie istnieją,
Chyba wieczyste - a jam niepożyta!
Ty, który wchodzisz, żegnaj się z nadzieją..."

Na odrzwiach bramy ten się napis czyta,
O treści memu duchowi kryjomej.
"Mistrzu - szepnąłem - z tych słów groza świta!"(...)
Dłoń mi na dłoni położył i lice
Ukazał jasne, duchem natchnął śmiałem,
Po czym wprowadził w głębin tajemnice.
Stamtąd westchnienia, płacz, lament chorałem
Biły o próżni bezgwiezdnej tajniki:
Więc, już na progu stając, zapłakałem.
Okropne gwary, przeliczne języki,
Jęk bólu, wycia, to ostre, to bledsze,
I rąk klaskania, i gniewu okrzyki
Czyniły wrzawę, na czarne powietrze
Lecącą wiru wieczystymi skręty,
Jak piasek, gdy się z huraganem zetrze.

Nędznym, co w świecie żyli nieżywotnie,
Rój os i przykra kasa ciało mszyca;
Jęczą, gdy ból im do żywego dotnie.
Od tych ukąszeń krew tryska na lica,
Którą u stóp ich łzami napojoną
Kłęb glist natrętnych kałduny nasycy. (przeł. Edward Porębowicz)

Tadeusz Różewicz- Brama

Lasciate ogni speranza

Voi ch'entrate

porzućcie wszelką nadzieję

którzy tu wchodzić

napis nad piekłem w *Boskiej komedii* Dantego

odwagi!

za tą bramą nie ma piekła

piekło zostało zdemontowane

przez teologów

i psychologów głębi

zostało zamienione w alegorię

ze względów humanitarnych

i wychowawczych

odwagi!

za tą bramą zaczyna się

raz jeszcze to samo

dwóch pijanych grabarzy

siedzi nad dołem

piją piwo bezalkoholowe

zagryzają kielbasą

mrugają do nas

grają czaszką Adama

w piłkę nożną

pod krzyżem

dół czeka

na jutrzejszego nieboszczyka

„skóra” już w drodze

odwagi!

tu poczekamy na sąd
ostateczny
w dołku zbiera się woda
pływają pety

odwagi!

za tą bramą
nie będzie historii
ani dobra ani poezji

a co będzie
nieznajomy panie?

będą kamienie

kamień
na kamieniu
na kamieniu kamień
a na tym kamieniu
jeszcze jeden
kamień

(z tomu *Nożyk profesora*, 2000)

Schemat punktowania

- 1. Wstępne rozpoznanie** **0 - 1**
- a. kryptocytat wskazujący na aluzję literacką
 - b. różne wizje piekła
 - c. utwór przełomu średniowiecza i renesansu oraz wiersz współczesny

Dante, *Piekło*

- 2. Wizja piekła** **0 - 4**
- a. Piekło z perspektywy Dantego oprowadzanego przez Wergiliusza
 - b. Brama piekielna jako granica między światami
 - c. Piekło miejscem bez powrotu
 - d. Piekło jako miejsce wiecznych mąk, zatury grzeszników
 - e. Piekło tworem Boga jako miejsce kary
 - f. Przeróżające odgłosy: wycie, wrzawa, okrzyki bólu
 - g. Straszna przestrzeń : wiry powietrza w ciemności, próżnia
 - h. Męka ciał dręczonych przez robactwo
 - i. Brak wykorzystania pełni życia jako grzech
 - j. Miejsce przerażające Dantego

- 3. Środki kreacji** **0 - 4**
- a. Paralelizm składniowy w opisie bramy jako granicy życia i wiecznej męki
 - b. Styl ekspresyjny tworzony przez słownictwo emocjonalne
 - c. Styl podniosły tworzony przez peryfrazy Boga, anafory
 - d. Opis wrażeń słuchowych
 - e. Onomatopeje (*jęk, wycie*)
 - f. Eufonie (*krw tryska, rój os i przykra kąsa ciało mszyca*)
 - g. Obrazowe porównanie
 - h. Dynamizująca składnia
 - i. Hiperbola (*Kłęb glist natrętnych kałduny nasycyca*)
 - j. Słownictwo potoczne obok poetyckiego
 - k. Realizm i fantastyka opisu

Różewicz, *Brama*

- 4. Wizja piekła** **0 - 4**
- a. zakwestionowanie istnienia tradycyjnego piekła
 - b. Nowe spojrzenie na piekło u psychologów i teologów
 - c. Sprowadzenie piekła do alegorii , czyli znaku nieuchronnej kary dla grzeszników
 - d. Odejście od straszenia ludzi przerażającymi scenami
 - e. Piekło na ziemi równoważne z przerażającymi zaświatami
 - f. Negatywne zjawiska w życiu społecznym: pijaństwo, zakłamanie, cynizm
 - g. Niszczenie środowiska naturalnego

- h. Upadek kultury: zanik kultury, etyki, historii
- i. Ruina ,zagłada świata
- j. Potrzeba odwagi wobec takiej perspektywy

5. Środki kreacji

0 - 4

- a. Aluzje do współczesności: piwo bezalkoholowe, skóra
- b. Symbole: czaszka Adama, kamień
- c. Groteskowe zestawienia elementów
- d. Intertekstualność (nawiązania do *Hamleta*)
- e. Nawiązanie do biblijnej apokalipsy
- f. Refreniczne powtórzenie intensyfikujące napięcie dramatyczne
- g. Kolokwializmy podkreślające banalność życia
- h. Prozaizacja opisu
- i. Pytanie retoryczne o sens istnienia piekielnego świata
- j. Stylizacja na ton ludowej opowieści
- k. Ironia

6. Konteksty

0 - 1

- a. Światopogląd renesansowy (antyczny poeta mistrzem dla Dantego, humanistyczny charakter grzechu niewykorzystania życia)
- b. Światopogląd średniowieczny (piekło jako miejsce kary za grzechy)
- c. Kultura renesansu: cytat w języku włoskim

7. Wnioski

0 - 3

- wskazanie różnic w obrazie piekła i w środkach kreacji, dostrzeżenie pozornej polemiki Różewicza z Dantem ;
- wskazanie różnic w obrazie piekła i w środkach kreacji;
- wskazanie różnic w obrazie piekła.

PR Temat: Zanalizuj i zinterpretuj wiersze W. Broniewskiego i H. Poświatowskiej. Porównaj wskazane w poetyckich wypowiedziach źródła twórczości.

Władysław Broniewski

Obietnica

Córeczko moja daleka,
pusto, pusto koło mnie,
serce krwawi i czeka,
ono nie umie zapomnieć.

Umarłaś, lecz niezupełnie:
nadal razem się trudzim.
Com ci obiecał - spełnię:
wiersz mój odniosę ludziom,

by dawał pokój i światło,
miłość, nadzieję, radość,
choć niełatwo, córeczko, niełatwo
nieść wiersz i pod nim upadać...

Ta noc straszliwym ptaszydłem
siadła na mnie i kracze.
Oberwę, oberwę jej skrzydła,
wyrwę się, wyrwę rozpaczy.

Halina Poświatowska

* * *

z tęsknoty pisze się wiersze
z bolesnej
drżącej śpiewny owoc ciała
patrzac na samotne palce
mogę wysnuć pięć poematów
dotykając moich napiętych ust
szepczę
i słowa - rozkołysane rytmem wielkiej wody
plotą się w wiersze
mokre
bardzo słono bieżą przez twarz

Schemat punktowania

- 1. Wstępne rozpoznanie** **0 – 3**
- przywołanie podstawowej wiedzy o autorze, jego przeżyciach i doświadczeniach (dominujące tematy; np. „Anka” cykl siedemnastu wierszy napisanych po śmierci córki poety – 25-letniej Joanny)
 - przywołanie podstawowej wiedzy o autorce, jej przeżyciach i doświadczeniach (np. wada serca, pobyty w szpitalach i sanatoriach; wielka miłość i wdowieństwo w 21. roku życia; wczesna śmierć)
 - utwory nacechowane smutkiem – utrata, nieobecność bliskich
 - przykłady liryki bezpośredniej
 - wiersze m.in. o źródłach twórczości
- 2. „Obietnica” – analiza i interpretacja** **0 – 7**
- określenie gatunku literackiego – tren
 - nieszczęśliwy ojciec – poeta daje wyraz szczeremu bólu, rozpacz i miłości
 - dość regularna budowa wersyfikacyjna (wewnętrzne wyciszenie)
 - wyjaśnienie tytułu (np. wyrazem pamięci o zmarłej, ocalaniem jej istnienia ma być dotrzymanie obietnicy: „Com obiecał – spełnię...”)
 - wyrazy osamotnienia, bólu - skontrastowane epitety w apostrofie „córeczko moja daleka...”, powtórzenie: „pusto, pusto koło mnie”, personifikacja serca
 - refleksja nad pierwszym wersem drugiej strofy „Umarłaś, lecz niezupełnie...” (np. przewyciężanie śmierci)
 - wewnętrzne „rozbicie” zwrotek 3. i 4. (np. obawy i pesymizm obok nadziei i determinacji)
 - nawiązanie do tradycji biblijnej: wiersz – krzyżem, twórczość – drogą krzyżową i posłannictwem (rola przerzutni)
 - poetycki wyraz walki o pokonanie rozpacz w ostatniej zwrotce (dostrzeżenie np. funkcji metafory, neologizmu, instrumentacji głoskowej)
 - heroiczny optymizm podmiotu lirycznego w finale utworu
- 3. „z tęsknoty...” – analiza i interpretacja** **0 – 7**
- 11 – wersowy wiersz wolny (nieregularność wersyfikacyjna)
 - wers pierwszy – twierdzenie, teza
 - bolesna, drżąca tęsknota źródłem inspiracji poetyckiej (rola przerzutni)
 - interpretacja metafory *śpiewny owoc ciała*
 - fizyczne objawy cierpienia: samotne palce, napięte usta
 - rozpacz, samotność wyrażane poprzez szept, łzy
 - wiersze – *zaplecione słowa*; pewna mimowolność aktu twórczego
 - utwór upostaciowanie wewnętrznych emocji
- 4. Źródła twórczości w poetyckich wypowiedziach** **0 – 4**
„Obietnica”
- śmierć dziecka inspiracją tworzenia; przyrzeczenie dane zmarłej córce
 - poezja - swoistym, twórczym katharsis
 - wykładnia powołania poety, jego credo poetyckie (przedstawienie programu poetyckiego – poezji radosnej, optymistycznej, jasnej; poezji, która ma kreatywną moc, siłę posłannictwa)
 - twórczość – przełamywaniem siebie
„z tęsknoty...”
 - wewnętrzny ból, tęsknota inspiracją artystyczną
 - poezja – wewnętrzny nakaz, *owoc ciała*
 - twórczość – wyrażanie siebie
- 5. Przywołanie adekwatnych kontekstów** **0 – 2**
(np. literackich – „Treny”; Horacy; utwory o charakterze programowym itp.)
- 6. Wnioski** **0 – 3**
Bliskość przeżyć podmiotów lirycznych (ból, samotność, rozpacz); różne funkcje twórczości w wypowiedziach poetyckich; wiersz – wyraz wewnętrznych emocji lub świadectwo misji, posłannictwa
Elżbieta Waszkuć

IV. PRZYGOTOWANIE PREZENTACJI MATURALNEJ

Egzamin ustny z języka polskiego czeka na modyfikację. Jednak zanim to nastąpi, starajmy się pokazać wartość prezentacji jako przygotowania do publicznych wystąpień i jasnego przedstawiania własnych racji i opinii. Umiejętność postawienia tezy swojej wypowiedzi, a następnie jej logicznego uargumentowania zakończonego sformułowaniem konkretnych wniosków przydaje się w każdej dziedzinie życia. Wbrew pozorom dużym wyzwaniem dla ucznia jest też postawienie pytania badawczego, na które – po omówieniu kolejnych treści – odpowie w zakończeniu wypowiedzi. Ćwiczenia w zakresie tych umiejętności są praktycznym przygotowaniem do studiowania, a także późniejszego życia zawodowego w wielu branżach.

Jeśli nadamy wartość egzaminowi ustnemu, zaangażowanie uczniów w przygotowanie się do niego z pewnością wzrośnie.

Dlatego warto wprowadzać ćwiczenia polegające na przygotowaniu krótkich 2-3 minutowych prezentacji już w pierwszej klasie na materiale literackim oraz innych dziedzinach sztuki. Można łączyć treści typowo polonistyczne z wiedzą o kulturze, a szczególnie wdzięcznym zagadnieniem są mity greckie i motywy biblijne jako podstawa intertekstualności.

Prezentacje wydłużamy w drugiej klasie do 5-10 minut, żądamy wyszukania jednego opracowania krytycznego do danego tematu i odwołania się do niego w wystąpieniu, a także zredagowania krótkiego planu. Można wykorzystać do tego celu materiał zawarty w podręczniku, nieomówiony na lekcji. Szczególnie zwracamy uwagę na wnioski, które powinny mieć charakter konkretnych ustaleń wynikających z wybranego materiału literackiego i jego interpretacji. Ta umiejętność z pewnością przyda się przy pisaniu wypracowań maturalnych.

Taki plan działań nauczyciela może sprawić, że maturzysta samodzielnie przygotuje maturalną prezentację. Z pewnością największym bodźcem aktywizującym uczniów byłoby uwzględnienie wyniku egzaminu ustnego przy rekrutacji na wyższe uczelnie. Ale to już kwestia, na którą nauczyciele niestety nie mają wpływu.

Poniżej prezentujemy zestaw materiałów do ćwiczeń przygotowujących do wystąpień ustnych oraz dotyczących prezentacji maturalnych. Wybór zadań i tematów należy dopasować do programu realizowanego w danej klasie, możliwości i zainteresowań uczniów.

TEMATY PREZENTACJI NA LEKCJACH JĘZYKA POLSKIEGO W KLASIE I

POTOP HENRYKA SIENKIEWICZA

1. Zagłoba jako typ Sarmaty. Przedstaw portret bohatera i sposób jego skonstruowania.
 2. Charakterystyka polskiej szlachty. Przedstaw jej wady i zalety, odwołując się do konkretnych faktów literackich.
 3. Soplica-Robak i Kmicic. Porównaj ich osobowości i biografie oraz wskaż funkcje tych kreacji. (Wykorzystaj wiedzę z gimnazjum).
 4. Batalistyka w powieści. Zanalizuj sposób przedstawienia wybranych bitew i określ jego funkcje.
 5. Sienkiewiczowska wizja historii. Porównaj wybrane fakty z ich ujęciem w powieści i określ przyczyny zmian.
 6. Portret Janusza Radziwiła w powieści , malarstwie i/lub filmie. Porównaj środki wyrazu.
 7. Portret króla Jana Kazimierza i królowej. Porównaj fakty historyczne z ich literacką wersją i określ przyczyny przekształceń.
 8. Obrona Jasnej Góry. Porównaj fakty historyczne z ich literacką wersją i określ przyczyny zmian.
-

TEMATY PREZENTACJI NA LEKCJACH JĘZYKA POLSKIEGO W KLASIE II

ROMANTYZM

1. Rozmowy człowieka z Bogiem w literaturze romantycznej i współczesnej. Porównaj ich tematykę i ukształtowanie językowo-stylistyczne na wybranych przykładach.
2. Liryczne monologi romantyka i człowieka XX wieku skierowane do Boga. Porównaj ich treść i ukształtowanie językowo-stylistyczne na wybranych przykładach.
3. Wizerunek Polaków w liryce romantycznej i współczesnej. Porównaj katalog cech i sposób portretowania na wybranych przykładach.
4. Romantycy i kontynuatorzy ich idei. Przedstaw sposób i funkcję nawiązania do romantycznego wiersza w liryku XX wieku.
5. Romantycy i ich oponenty. Omów przedmiot i sposób polemiki w wybranym utworze XX wieku.
6. Pojmowanie miłości przez romantyka i człowieka XX wieku. Porównaj wyznania i sposób ich wyrażenia w wybranej parze liryków.
7. Romantyczny mesjanizm i jego współczesna ocena. Przedstaw wizję Polski i stosunek twórców do swej polskości w dwóch tekstach literackich.
8. Testament romantycznego i współczesnego poety. Porównaj treść i sposób wyrażenia ostatniej woli w dwóch lirykach.
9. Portret dziecka w literaturze i malarstwie epoki romantyzmu. Przedstaw sposób kreacji i związek ze światopoglądem epoki.
10. Portret kobiety szalonej w literaturze i malarstwie epoki romantyzmu. Przedstaw sposób kreacji i związek ze światopoglądem epoki.
11. Motyw snu w „Dziadach”. Przedstaw jego funkcję i związek ze światopoglądem epoki.
12. Historia w utworze „Pan Tadeusz”. Przeanalizuj dobór przywołanych postaci i wydarzeń oraz sposób i cel ich przedstawienia.
13. Natura w utworze „Pan Tadeusz”. Omów sposób jej przedstawienia i funkcję, odwołując się do wybranych fragmentów.
14. Humor w utworze „Pan Tadeusz”. Przedstaw sposoby jego budowania i funkcję, odwołując się do wybranych fragmentów.
15. Staropolskie obyczaje i zwyczaje w domu Sędziego. Przedstaw ich katalog oraz funkcję w utworze, odwołując się do wybranych fragmentów.
16. Tadeusz i Zosia jako przedstawiciele młodego pokolenia. Przeanalizuj portrety postaci oraz ich funkcję w utworze, odwołując się do wybranych fragmentów.
17. „Pan Tadeusz” jako dzieło synkretyczne. Przedstaw wpływy różnych gatunków literackich na kształt utworu i określ cel takiego zabiegu.

OD TEMATU DO TEZY

Temat: Niepogodzeni ze światem. Przedstaw przyczyny i konsekwencje postaw ludzi zbuntowanych, odwołując się do wybranych utworów.

Teza: Bunt jako wyraz niezgody na rzeczywistość jest wpisany w naturę człowieka i rodzi różne konsekwencje – od kompromisu po ofiarę z życia.

Temat: Mroczna strona ludzkiej natury. Zanalizuj złożoność psychiki wybranych bohaterów literackich.

Teza: Ustalenie granicy między jasną a ciemną stroną osobowości w świetle literatury różnych epok jest trudne i ukazuje skomplikowaną naturę człowieka.

Temat: Świat jako teatr. Przedstaw różne ujęcia tego motywu w wybranych utworach literackich.

Teza: Motyw świata jako teatru podejmowany w literaturze wielu epok służy refleksji na temat miejsca i roli człowieka w świecie oraz jego relacji z siłami wyższymi.

Temat: Motyw wędrówki i doświadczeń wynikających z podróży. Omów zagadnienie, odwołując się do wybranych utworów z różnych epok.

Teza: Podróże służą odkrywaniu tajemnic świata i natury człowieka, przynosząc doświadczenia ekstremalne.

Temat: Motyw antyczny i sposób jego funkcjonowania w literaturze. Przedstaw zagadnienie na wybranych przykładach.

Teza: Motyw tyrtejski był podejmowany i odrzucany przez polskich literatów w zależności od sytuacji politycznej państwa i koncepcji poezji.

Temat: Echa kultury średniowiecznej w literaturze fantasy. Omów zagadnienie na podstawie wybranych utworów.

Teza: Niesłabnące zainteresowanie twórców fantasy epoką średniowiecza jest spowodowane magicznością tego okresu oraz uniwersalnością przesłań płynących ze średniowiecznych legend i mitów.

Teza: Współcześni autorzy literatury fantasy wykorzystują elementy kultury średniowiecznej narzucone przez „paradygmat gatunkowy” do zobrazowania aktualnych problemów i zjawisk społecznych.

OD TEMATU DO SFORMUŁOWANIA PROBLEMU

Temat: Dialog twórców literatury z filozofami.

Sformułowanie problemu: zależność stanowiska literatów, prowadzących dialog z filozofami, od doświadczeń osobistych autorów i realiów epoki.

Temat: Tytuł i motto jako klucz do interpretacji utworu literackiego.

Sformułowanie problemu: relacja między tytułem i mottem a konstrukcją świata przedstawionego i ideą utworu.

Temat: Literackie obrazy rozmów człowieka z Bogiem. Przedstaw ich problematykę, odwołując się do wybranych utworów.

Sformułowanie problemu: jak na treść i ton rozmów człowieka z Bogiem wpływa sytuacja osobista rozmówcy, kontekst historyczny i światopoglądowy epoki?

Temat : Etos inteligenta i jego demaskacja. Omów zagadnienie na podstawie branych utworów.

Sformułowanie problemu: kiedy i w jakich warunkach społeczno-politycznych tworzy się etos polskiego inteligenta i jak jest on oświetlany w literaturze współczesnej?

Temat: Kariera mieszczańskiego bohatera i jej efekty. Przedstaw zagadnienie, odwołując się do wybranych powieści XIX i XX wieku.

Sformułowanie problemu: jak Wokulski i Ziembiewicz pojmują karierę i co doprowadza ich do klęski ?

WSKAZÓWKI DLA UCZNIĄ DOTYCZĄCE PRZYGOTOWANIA PLANU PREZENTACJI MATURALNEJ

1. Temat musi mieć sformułowanie dokładnie takie, jak na szkolnej liście tematów na egzamin wewnętrzny.
2. Plan prezentacji powinien zawierać bibliografię (literaturę) podmiotu i przedmiotu. Bibliografia podmiotu to utwory literackie i inne teksty kultury (film, obraz, rzeźba itp.), które będą komentowane w wystąpieniu.
Bibliografia przedmiotu to opracowania pomocne w przygotowaniu prezentacji. Mogą to być wstępy krytyczne do utworów czy posłowania, artykuły, wywiady z twórcami dzieł, fragmenty monografii autorów czy epok literackich, wyrazy hasłowe w słownikach o tematyce literackiej. Nie wolno wpisywać materiałów o charakterze ściągawek czy bryków.
3. Ramowy plan wypowiedzi może być zredagowany według jednego z dwóch wzorów:
 - a. Teza, argumenty, wnioski;
 - b. Sformułowanie problemu, kolejność prezentowanych treści, wnioski.
Sformułowanie problemu może mieć postać zdania twierdzącego, równoważnika lub zdania pytającego.
4. Ramowy plan wypowiedzi powinien wskazywać na główne zagadnienia i mieć postać punktów, nie może być skrótem całej wypowiedzi.
5. Ważną częścią prezentacji są wnioski, które powinny wynikać z przedstawionych interpretacji i mieć postać konkretnych ustaleń, a nie ogólnikowych stwierdzeń czy nieskomentowanych cytatów.
6. Wzór opisu bibliograficznego należy sprawdzić w materiałach przygotowanych przez nauczycieli biblioteki szkolnej.

PRZYKŁAD PLANU PREZENTACJI

Temat: Portrety literackich kochanków. Przedstaw je na dowolnie wybranych przykładach piśmiennictwa polskiego i obcego oraz określ ich funkcje.

Bibliografia podmiotu:

1. Kaczmarek Jacek, *Przechadzka z Orfeuszem*, [online], [dostęp 14 marca 2010], dostępny w Internecie: [http:// www.kaczmarek.art.pl/sitemaps.php](http://www.kaczmarek.art.pl/sitemaps.php)
2. Mickiewicz Adam, *Romantyczność*, [w:] *Wiersze*, Warszawa 2004.
3. Twain Mark, *Pamiętniki Adama i Ewy*, Kraków 1993.
4. Wergiliusz, *Orfeusz i Eurydyka*, [w:] *Literatura Greków i Rzymian*, oprac. Z.Kubiak, Warszawa 2004.
5. Wyspiański Stanisław, *Wesele*, Kraków 2006.

Bibliografia podmiotu:

1. Chrzastowska Bożena, *Posłowie*, [w:] Mark Twain, *Pamiętniki Adama i Ewy*, Kraków 1993.
2. Zwierzyński Leszek, *Dialog z Innym*, [w:] *Poezja polska. Interpretacje*, pod.red. K. Heskiej-Kwaśniewicz i B.Zelera, Katowice 2000.
4. Żeleński- Boy Tadeusz, *Plotka o "Weselu"*, "Przekrój" 1979 nr.3.

Ramowy plan wypowiedzi

Teza: Portrety i dzieje literackich kochanków posłużyły twórcom do wyrażenia refleksji o człowieku i jego życiu.

Argumenty:

1. Starogrecki mit o Orfeuszu i Eurydyce źródłem toposu miłości silniejszej od śmierci (Wergiliusz).
2. Motyw Orfeusza pretekstem do refleksji o relacji między miłością i sztuką w życiu artysty (Kaczmarek).
3. Romantyczne wartościowanie miłości jako sensu życia w (Mickiewicz).
4. Neoromantyczna scena spotkania dawnych narzeczonych polemiką z mitem jednej miłości na całe życie (Wyspiański).
5. Dialog kochanków ukazaniem trudnych relacji między kobietą i mężczyzną we współczesnym świecie (Szymborska).
6. Żartobliwa wersja opowieści o biblijnych prawzorach zakochanych wyrazem wiary w możliwość ocalenia miłości (Twain).

Wnioski:

- Adam i Ewa z Biblii oraz Orfeusz i Eurydyka z mitologii stali się archetypami par kochanków, do których chętnie nawiązują twórcy w następnych epokach, często reinterpreterując motywy
- portrety kochanków ukazują miłość jako siłę pobudzającą człowieka do życia, ale i źródło cierpienia; bez względu na finał historii o miłości twórcy literatury podkreślają potrzebę tego uczucia stanowiącego o prawdziwym człowieczeństwie;
- sceny w utworze romantycznym i modernistycznym posłużyły do wyrażenia idealistycznego światopoglądu.

PRZYKŁAD PLANU PREZENTACJI

Temat: Wybrane powstanie narodowe w literaturze i innych tekstach kultury (np. film, malarstwo, rzeźba). Porównaj ujęcia tematu w wybranych przykładach.

Bibliografia podmiotu

Utwory literackie

1. Gaszyński Konstanty, *Śmierć generała Sowińskiego*, [w:] Cz. Kłak, *Polski Leonidas*, Warszawa 1986.
2. Magnuszewski Dominik, *Dzień 29 listopada*, [w:] M. Janion, *Reduta*, Kraków 1979.
3. Oppman Artur, *Śmierć Sowińskiego*, [w:] Cz. Kłak, *Polski Leonidas*, Warszawa 1986.
4. Przyborowski Walery, *Reduta Woli*, [w:] Cz. Kłak, *Polski Leonidas*, Warszawa 1986.
5. Słowacki Juliusz, *Kordian*, Warszawa 1977, (Roz. *Przygotowanie*).
6. Słowacki Juliusz, *Sowiński w okopach Woli*, [w:] *Poezje*, Warszawa 1986.

Inne teksty kultury

1. Kossak Wojciech, *Sowiński na Szańcach Woli*, [w:] *Polaków portret własny*, Arkady 1998.
2. Suchodolski January, *General Chłopicki i general Skrzynecki na czele wojska polskiego*, *Polaków portret własny*, Arkady 1998.

Bibliografia przedmiotu

1. Janion Maria, Wstęp, [w:] *Reduta. Romantyczna poezja niepodległościowa*, Kraków 1979.
2. Kłak Czesław, *Polski Leonidas*, Warszawa 1986. (Roz. *Poetycka krystalizacja legendy*)
3. *Słownik literatury polskiej XIX*, red. J. Bachórz i A. Kowalczykowa, Wrocław 1991 (hasło: powstanie listopadowe).

Ramowy plan wypowiedzi

Sformułowanie problemu: w jaki sposób zostały przedstawione w literaturze i malarstwie postacie wybranych wodzów powstania listopadowego ?

Kolejność prezentowanych treści:

1. Generał Józef Sowiński jako niekwestionowany bohater narodowy
 - a. sakralizacja w wierszu J. Słowackiego
 - b. gloryfikacja odwagi i honoru Polaka w wierszu K. Gaszyńskiego
 - c. propagowanie poświęcenia za ojczyznę w czasie zaborów w powieści W. Przyborowskiego
 - d. heroizacja na obrazie W. Kossaka

2. Niejednoznaczne oceny generałów Chłopickiego i Skrzyneckiego
 - a. przywódca „z piekła rodem”: brak charyzmy i talentu strategów, konserwatyzm, niezdecydowanie, tchórzostwo w świetle „Kordiana” i wiersza D. Magnuszewskiego
 - b. utrwalenie negatywnego wizerunku Skrzyneckiego na obrazie J. Suchodolskiego

Wnioski:

- charakter patriotyczno-tyrtejski oraz krytyczno-rozrachunkowy literatury i malarstwa
- zróżnicowane oceny wodzów: apoteoza heroizmu Sowińskiego, krytyka kunktatorstwa Skrzyneckiego i Chłopickiego
- wykreowanie romantycznej legendy Polaka oddającego życie „na ołtarzu ojczyzny”

PRZYDATNE STRONY WWW

Serwisy edukacyjne

Problemy Oświaty – WWW.problemy-oswiaty.org.pl

Olimpus – WWW.olimpus.edu.pl

Interkl@sa. Polski Portal Edukacyjny – WWW.interklsa.pl

Portal Oświata- WWW.oswiata.org.pl

Platforma edukacyjna eduskrypt- WWW.eduskrypt.pl

Słowniki

Poradnia językowa PWN- WWW.poradnia.pwn.pl

Poradnia językowa Uniwersytetu Jagiellońskiego – WWW.poradnia.polonistyka.uj.edu.pl

Poradnia językowa Uniwersytetu Śląskiego – WWW.poradniajezykowa.us.edu.pl

Słownik wyrazów obcych – WWW.sloownik-online.pl

Słowniki , encyklopedie UJK - www.ujk.edu.pl/bg/index.php?go=16

